

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaiones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 1. Sintne interpersonas diuinas relationes reales.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

DE Relationibus diuinis agit S. Thomas tota quæst. 28. & art. 1. docet esse realiter in diuinis relationes: quia cum aliquid procedit à principio eiusdem naturæ, necessarium est produens & productum habere respectus reales ad inuicem. 2. Relationes diuinas esse idem ac essentiam secundum rem: quia non sunt accidentales, & extrinsecus aduenientes, vt malè existimauit Gilbertus Porretanus, in Concilio Rhemensi damnatus: differre tamen secundum rationem ab essentia: quia relatio importat respectum ad terminum relatiuè oppositum, quem respectum non importat essentia. 3. Relationes illas realiter distingui ab inuicem: quia relatiua oppositio in sui ratione includit distinctionem realem. Quare in Deo est realis distinctio: non quidem secundum rem absolutam, quæ est essentia, in qua est summa vnitas, & simplicitas: sed secundum rem relatiuam. 4. In Deo quatuor tantum relationes esse: Paternitatem, Filiationem, Spirationem actiuam, & processionem, seu spirationem passiuam. Quia relationes reales in Deo non possunt accipi nisi secundum actiones ad intra: quæ duæ tantum sunt. Quarum vna accipitur secundum actionem intellectus, quæ est processio Verbi. Altera secundum actionem voluntatis, quæ est processio amoris. Secundum quamlibet autem processionem oportet duas accipere relationes oppositas: quarum vna sit procedentis à principio: alia, ipsius principij. Quare ratione primæ processionis dantur inter Patrem, & Filium, duæ relationes, paternitatis, & generationis passiuæ, seu filiationis. Et ratione secundæ, dantur aliæ duæ, spirationis actiuæ in Patre & Filio, & processionis passiuæ in Spiritu sancto. Huc vsque Diuus Thomas, cuius doctrina sequentibus sectionibus explanabitur.

SECTIO I.

Sintne inter personas diuinas relationes reales?

Respondeo, non posse negari sine temeritate, & sine errore in fide, dari veras & reales relationes inter personas diuinas producenas & productas. Hoc enim Diuus Thomas discretè affirmat esse alienum à fide orthodoxa, quæst. 8. de potentia artic. 1. in corp. Cuius censuræ subscribunt Recentiores eruditissimi, affirmantes esse de fide, aut esse certissimum secundum fidem Catholicam, dari huiusmodi relationes: adeoque oppositum esse errorem aut hæresim: vt Molin. 1. p. quæst. 28. art. 1. in tit. commentarij, Cuius & Bañez ad eundem artic. Suar. lib. 5. de Trinitate capit. 1. Granoado tract. 3. de Trinitate disput. 1. num. 2. Ruis disput. 9. de Trinitate sect. 1. num. 5. & plures alij.

Probatur primò ex Concilio VVormatiensi in professione fidei in tit. 1. vbi sic habetur: *Quod pater est, non ad se, sed ad filium est: & quod filius est, non ad se, sed ad patrem est.* Quod idem antea dixerat Tolertan. XI. in confessione fidei in tit. 1. vbi paulò post hæc addit: *In relatione personarum numerus cernitur: in diuinitatis vero substantia, quid enumeratum sit non comprehenditur.* Ergo hoc solo numero insinuat, quod ad inuicem sunt: & in hoc numero cernitur, quod in se sunt. Ex quo concilij dicto sumptum est axioma Theologorum, quod in diuinis omnia sunt vnum, vbi non obicit oppositio relationis. Quodque sola relatio sit causa distinctionis realis inter personas Trinitatis. Idemque tractatur expressè in Florent. sess. 18. §. Dixi equidem: vbi Ioannes Theologus sic loquitur: *Sola relatio, apud omnes Græcos & Latinos Doctores, diuina processionis personas multiplicat, ita vt non ulla alia ratione, quam vi relationis, pater à filio, ac vna persona ab alia differant.* Vbi Nota Ioannem Theologum asserere omnes Græcos & Latinos Doctores ita sentire: vt

Probatur
ex Concilio
de Trinitate
relaciones reales.

minemque Græcorum aut Latinorum Patrum, aut Doctorum, qui Concilio intererant ipsi refragatum esse. Et pauld superiorius *J. Divina Substantia*, sic ait: *Proprietates nequequam communicabiles sunt, quod ex relationis vi creditur evenire.*

3. Quæ verba Conciliorum non possunt sine intolerabili violentia, & abusu, detorqueri ad nomina sola, vel conceptus formale relativius. Nam aperte docent, non tantum nomina, sed & res esse relativas: ita ut nominibus illis Patris, Filij, & Spiritus sancti, subsint veræ relationes. Cùm VVormatiense non dicat, *Quod Pater nominatur, aut concipitur*: sed, *Quod Pater est non ad se, sed ad Filium est.* Et Toletan. *Quod ad invicem sunt*, inquit: non verum, *Quod ad invicem dicuntur aut concipiuntur.* Et Florent. *Non alia ratione quam vi relationis una persona ab alia differt.* Nempe vi relationis realis & intrinsecæ. Nam absurdum & hæreticum esset, existimare non alia ratione distinguam, quam vi nominis, aut vi nostri conceptus relativi. Cùm enim evidenter sit impossibile nomina vel conceptus nostros ponere realem distinctionem, ubi non est: personæ divinæ non distinguuntur realiter, si non aliter distinguantur, quam vi nominum & conceptuum nostrorum, quibus relativi significantur & concipiuntur. Nomina quoque, & conceptus nostri, non sunt id vi cuius proprietates sunt incommunicabiles: quare relatio, vi cuius sunt incommunicabiles, ut ait Florentinum, non est nomen aut conceptus.

4. Idem probatur ex Partibus.

Simili modo loquuntur sancti Patres communi consensu. Licet enim interdum loquantur de nominibus (quod Ruis & alij quidam non satis distinguunt) sapissimè tamen affirmant perspicuè personas divinas non tantum dici aut concipi, sed esse quoque relativas, & habere relationem & ordinem inter se, atque esse alterius id quod sunt. *Quid enim non tam verum quam tu, si alicuius es quod es*, inquit Divus Augustinus loquens de Verbo divini tract. 29. in Ioan. Sed & quando loquuntur de nominibus, intelligunt per ea nomina significari id quod in re est proprium huius aut illius personæ divinæ, illique substantiæ tale. Et sine eo perfectè concipi non possit, sicut est, ac distingui ab alijs personis divinis. Alia multa similia Patrum testimonia videri possunt apud Vasq. disput. 158. cap. 3. & Didacum Ruis disput. 9. de Trin. sect. 2. & 3. Sufficiet iterum adlungere ex Athanasio Dialogo 1. de Trin. prope finem, ubi sic habet: *Nomen Dei naturam indicat. Nomen Patris, eam rationem quam ad Filium habet.* Quibus verbis perspicuè docet Athanasius rationem illam Patri convenire à parte rei, non autem solum à nobis ita concipi aut significari: sicut natura, Dei nomine significata, verè & intrinsecè illi convenit à parte rei. Propter quæ omnia censeo contrariam sententiam,

quam aliqui Recentiores proponere ausi sunt, secti Ocamum & Gabrielem in 1. dist. 30. q. 4. art. 1. concl. 5. merito ab alijs rejici, & damari erroris in fide, à gravissimis Theologis, quos initio sectionis citavimus.

In contrarium citantur primò ab illis multi Doctores, sed non satis fideliter, vt consuleri loca patebit. Nullus enim Catholicorum huic errori adhæsit omnino, ac ne quidem Ocamus & Gabriel supra citati. Nam Ocamus in prædicta dist. q. 4. concl. 1. in fine, ait debere concedi in divinis relationes, propter auctoritatem Patrum. Patres autem loquuntur de relationibus realibus & intrinsecis, supra ostendimus. Gabriel verò loco supra citato dicit se cedere, quicquid sibi videatur, seniori sententia.

Secundò, imponunt manifestè Suariquod dixerit lib. 5. de Trin. cap. 1. num. 3. non consistere vilo testimonio Scripturæ, Patrum, vel Conciliorum quod sint in Deo relationes reales. Nam ipse planè oppositum asserit nempe ex testimoniis à se relatis certè consistere, esse in Deo relationes, & eas esse reales: licet enim testimonia relata non habeant expressè nomen realis: satis tamen in illis contineri, & virumque æquè certum esse.

Tertiò, conantur eludere auctoritates Conciliorum, & Patrum, supra relatas, dicendo esse quidem veras & reales relationes activè sumptas, id est, conceptus nostros referentes unam personam ad aliam: & nomina illis conceptibus relativius significandis imposta, esse verè nomina relativa, id est, relativius significanda: itemque personas divinas esse relationes passivas, id est, posse referri, vel actu referri conceptibus nostris, & significari nominibus relativiis quæ respondent nostris conceptibus. At non per se propriè & intrinsecè referri ad se invicem. Sic, inquit, licet substantia improducta sit planè idem, quod pater aut paternitas: non refertur tamen per conceptum aut nomen substantiæ improductæ, sed per conceptum aut nomen patris.

Sed contra: quia hæc evasio manifestè repugnat verbis Conciliorum, & Patrum, relatis & expensis numero 2. 3. & 7. Aijunt enim personas divinas, id quod sunt esse ad aliam: & constitui ac distingui realiter per relationes. Evidens autem est quod personæ divinæ non sint conceptus nostri, aut nomina conceptibus nostris significandis imposta, quodque non constituantur & distinguantur realiter ab invicem per nomina, vel per nostros conceptus. Iisdem testimoniis patet esse falsum pariter quod aijunt, Patres & Concilia asserere tantum, Patrem dici relativiè ad filium, non autem per se intrinsecè referri. Nam Concilium VVormatiense supra citatum dicit Patrem id quod est, esse ad filium. Pater autem est

Ocamus Gabriel

Estiones Accideriorum felluam

intrinsecè id quod est. Et Toletan. XI. *Quod ad invicem sunt*, inquit: non autem, quod ad invicem dicuntur. Et sanctus Augustinus *Quid magis non unum quam tu, si alicuius es quod es?* Nota, si alicuius est non autem: si alicuius esse diceris aut conciperis. Quare hæc explicatio, seu potius corruptio Conciliorum & Patrum, non satisfacit.

Quod si aliquando Patres afferunt personas divinas dici relativè: intelligunt verè dici, quia verè tales sunt. Sicut iidem & Scriptura dicunt Christum vocari Dei Filium unigenitum, quia verè talis est. Et hoc pater, quia tum Scriptura, tum Patres, dant nobis nomina Patris, Filij, & Spiritus sancti, tanquam propria & substantialia illarum personarum, significantia id quod sunt propriè & substantialiter: aiuntque non posse unam personam sine altera cognosci. Quod falsum esset, si tantum essent extrinsecè relativæ per voces, aut per conceptus nostros. Quamvis enim possent à nobis concipi relativè & comparativè: non tamen necessariò deberent, sed possent etiam perfectè concipi absolute. Sicut album v.g. potest perfectè concipi, quamvis non concipiatur esse simile alteri, per conceptum comparativum. Aiunt etiam sancti Patres, unam personam non posse esse sine altera. Indeque probant contra Arianos Filium esse ab æterno, quia Pater est ab æterno. Supponentes nimirum personam, quæ est Pater, esse Patrem substantialiter: & eodem esse personam, quo est Pater & generans: ideoque sine Filio sibi coæterno esse non posse.

Quarò, obliant has præcipuè rationes, quibus, tum generaliter relationes omnes, tum speciaiter divinas impugnant. Prima est, quia si darentur relationes, non possent cognosci sine termino distincto. At consequens est falsum. Ergo antecedens. Probatur minor. Nam quicquid realiter ab alio distinguitur, potest ad illud per cognitionem comparari. Ergo cognitione quæ fertur in unum secundum id quod differt ab alio, non feretur in aliud. Respondeo, concessa maiore, nego minorem. Ad cuius probationem dico nullam esse consequentiam, quæ inferret ex vero antecedente. Nam potius impossibile est comparare unum cum alio, absque eo quod utriusque cognoscatur actu illo comparativo.

Secundà ratio: Si darentur huiusmodi relationes inter personas divinas, darentur quoque inter creaturas producentes & productas. Consequens est falsum. Ergo & Antecedens. Minorem probant, quia principium productivum creatum non habet ullam relationem realem ad effectum. Nam omne principium productivum, per id formaliter est productivum principium, vi cuius potest ponere effectum. Atqui principium productivum, potest ponere effe-

ctum vi suæ entitatis absolute: ergo principium productivum est aliquid absolute. Ex. gr. ignis, quæ ignis, est principium productivum alterius ignis: Alioqui non esset causa vniuoca. Nomen autem, ignis, significat rem absolute. Similiter male finguntur tales respectus propter rerum dependentias. Nam per id ipsum formaliter res pendet ab alia, per quod seu secundum quod formaliter est ab illa. Sed quælibet res creata absolute, vt distincta à quocunque alio, secundum id quod absolute est, est à sua causa: ergo &c.

Respondeo, concessa maiore, nego minorem, cum eo quod assumitur, ad eius probationem. Nullum enim principium creatum productivum alterius ex natura sua, est absolute: sed hoc ipso est respectivum per se formaliter, & tendit naturam suam ad effectum. Atque ita ignis v.g. à parte rei est quid relativum transcendentaliter, licet nomine ignis non significetur relativè. Nomina enim non exprimunt quicquid res est. Similiterque res quæ ex natura sua pendet ab alio, vt creatura à Deo, accidentia à subiecto, &c. sunt hoc ipso relativæ transcendentaliter, per seipsas formaliter, non per aliud superadditum. Ita vt quicquid sunt à parte rei, sit relativum intrinsecè, seu ratio ad aliud à quo se totis pendet. Possunt nihilominus res illæ cognosci imperfectè conceptu absolute. Quia licet sint à totis accidentia v.g. creatura: attinguntur tamen confuse & imperfectè non cognoscendo quod sint accidentia, vel quod sint creatura. Nam visio Ex. gr. non cognoscit albedinem, tanquam accidens: & nihilo minus, neque aliter cognosceret, ac nunc cognoscit, si substantia per seipsam formaliter alba esset. Et quamvis albedo se tota inhæreat: non tamen oculus videt inhærentem. Similiter tactus non discernit an frigus vel calor sit accidens. Et cum actus nostros vitales experientia ipsa evidenti cognoscimus, non discernimus sintne materiales an spirituales: & sintne realiter distincti à principio vitali tanquam accidentia phisica: an cum illo identificentur, sintque realiter ipsa substantia principij viventis taliter habentis?

Tertia ratio: Si quæ sunt, quæ per se intrinsecè referantur ad aliud, maxime actus cognitionis, & amoris, tam in Deo quam in creaturis; quippe qui dicuntur esse vitales tendentia in obiectum. Sed hoc dici non potest: quia cognitio, & amor Dei, est ipsa eius essentia. Ergo si est intrinsecè relata ad obiecta, quæ cognoscit & amat, non potest cognosci nisi cognitis simul, & visus illis obiectis: relatio enim non potest cognosci sine suo termino. Sed hoc posito nullus Beatorum videret Deum sicuti est, quod tamen est de fide: quia nemo videret cognitionem & volitionem essentialem, quæ non pos-

9. Solutur primum argumentum contra sententiam.

10. Secundum argumentum.

vent videri, nisi cognitis obiectis infinitis, ad quae haberent ordinem. Nullus autem Beatorum potest cognoscere infinita: ergo &c. Quomodo autem qui non videt animam rationalem & corpus, non videt hominem ita qui non videt totam essentiam diuinam, non videt Deum. Addunt male colligi cognitionem referri ad obiectum, eo quod sit illius expressio: quia imago picta non est relatio transcendentalis ad prototypum, quamuis illud exprimat. Illud enim representat per colores, & lineas seu figuras, quae nullum ex natura sua dicunt ordinem ad prototypum.

13. Respondeo primo, actus intelligendi & volendi esse essentialiter & ex natura sua tendentias vitales in obiectum: & esse experientia ipsa manifestum: quod nunquam actus nostri intelligendi & volendi cognoscantur à nobis, (vt certe cognoscuntur experimentaliter) nisi comparatiue, & in ordine ad obiectum, esseque omnino intelligibile, quomodo possint aliter concipi. Si autem sunt tendentiae ad obiectum ex natura sua, sunt respectus & relatio ad obiectum ex natura sua. Tendere enim ad aliud, est ferri seu referri ad illud. Sic actus voluntatis v.g. qui dicitur in intentio finis, est intentio seu tendentia in finem: cumque ex natura sua propriae ratione essentiali intendit finem, tendit in finem: adeoque habet tendentiam huc ordinem & relationem ad finem. Fatai autem vnum ex natura sua tendere ad aliud, & negare referri ad ordinari ad illud, est admittere apertam contradictionem in terminis.

14. Respondeo secundo, Beatos videre Deum sicuti est, id est, in seipsa, & non per alienam speciem: & videre Deum totum physice, sed non totum virtualiter, id est, secundum totam virtuales amplitudinem, intensiuam, & extensiuam, cognitionis, volitionis, affectionisque Dei attributorum. Verum epim est quod ait Minutius Felix in Octauio, *Soli sibi quantus est, notus est.* Et est de fide, vel fidei proximum, Deum à nullo Beatorum comprehendi, id est, cognosci quantum cognoscibilis est, ita vt nihil eius lateat cognoscentem, vt offendimus disput. 8. sect. 6. Cum autem dicitur non posse cognosci relatum sine omnibus iis ad quae refertur; verum illud est de cognitione perfecta & adaequata: sed nullus Beatorum habet talem de Deo cognitionem.

15. Respondeo tertio, cognitionem referri intrinsicè ad obiectum, non ex eo quod sit illius expressio vel similitudo qualiscunque: sed ex eo quod sit vitalis tendentia ad obiectum ex natura sua, sine quo etiam obiectiue terminante, nec esse, nec intelligi potest cognitio, vt cognitio est à parte rei, siue sit entitas, siue sit modus se habendi principii vitalis. Imago autem Regis v. g. secundum id quod est à parte rei, potest sine Rege intelligi & esse;

neque ad illum per se, & ex natura sua ordinatur: sed denominatur illi similis, propter colores & lineamenta eiusdem rationis & proportionis cum externa Regis figura.

SECTIO II.

An relationes diuinarum personarum sint transcendentales, vel categoriae?

16. Respondeo, esse transcendentales, cum 16. *Relationes diuinae sunt transcendentales.* *Quarta disput. 3. de Trinitate dub. 3. num. 2. vbi addit neminem posse id diffiniri, quamuis Auctores id expressè non dicant, quia hoc dubium non tractant. Ratio est, quia relationes categoriae dicuntur esse illius naturae, vt purè terminum respiciant, neque vllum aliud munus circa illum exercent, aut ab illo patiatur. At qui relationes personarum diuinarum nos respiciunt purè terminum: sed relationes quidem personarum producentium produunt suos terminos, illosque respiciunt tanquam à se productos; relationes verò personarum productarum respiciunt terminos suos tanquam principia à quibus producantur. Ergo non sunt categoriae, sed transcendentales.*

17. *Habent tamen hae relationes multa quae assertores relationum categoricarum illis conuenire dicunt. Primo, quod totum id quod sunt, ad aliud sunt. Nam Pater, totum id quod est substantialiter quò Pater, ad Filium est. Et spirator, ad Spiritum sanctum: ac vice versa Filius est ad Patrem; & Spiritus sanctus, ad spiratorem. Secundo, quod impossibile est existere relationem categoricam non existente termino, & vnum relatum esse sine alio correlato. Nam absolute impossibile est Patrem esse sine Filio, & spiratorem sine Spiritu sancto. Tertio, quod sint simul cognitione. Nam impossibile est cognosci perfecte & adaequate Patrem sine Filio, & spiratorem sine Spiritu sancto: ac vice versa, Filium sine Patre, & Spiritum sanctum sine spiratore: non tantum conceptu respondente nominibus illis relatiuis, quod manifestum est: sed etiam conceptu personas ipsas substantialiter attingente, secundum id quod sunt substantialiter à parte rei.*

Auctor verò citatus dub. 2. eiusdem disput. numero 3 & 4. cepit. *Altra relationes transcendentales, admittendas esse categoriae inter personas diuinas. Ratio eius est, quia in Deo est vera paternitas & filiatio, imò magis proprie quam in creaturis, iuxta illud Ephes. 1. *Ex quo omnis paternitas in caelis & in terra nominatur.**

14. Beati non vident Deum totaliter.

15.